

1. שבת דף יז.ב

בית שמאי אומרים: אין שורין דיו וסמנים וכרשינין אלא כדי שישורו מבעוד יום, ובית הלל מתירין.

גמרא.

מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתך? -

אמר רב יוסף: רבי היא, דתניא: אחד נותן את הקמח ואחד נותן את המים - האחרון חייב, דברי רבי. רבי יוסי אומר: אינו חייב עד שיגבול. אמר ליה אביי: ודילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי - אלא בקמח דבר גיבול הוא, אבל דיו דלאו בר גיבול הוא - אימא ליחייב! -

מאן תנא נתינת מים לדיו -

ואף על פי שלא גיבול הדיו - זו היא שרייתך, וכוי לישב ידידיה זכאי, ומיחייב משום לש, דהא מתניתין ליכא גבול, ואפליגו זה מצעוד יום, מכלל דצצת חייב חטאת הוא. האחרון חייב - משום לש, שהוא אז מלאכה.

כשנתן מים וגיבול

Pouring Water and Mixing

לאו בר גיבול	בר גיבול	
פטור	חייב	רבי
פטור	חייב	ר' יוסי

כשנתן מים ולא גיבול

Pouring Water and Not Mixing

לאו בר גיבול	בר גיבול	
חייב	חייב	רבי
חייב	פטור	ר' יוסי

2. משנה ברורה הלכות שבת סימן שכא

יד (ג) אין מגבלין. הנה קודם שנבוא לבאר דברי השו"ע נבאר קצת ענין ליישה. ליישה היא אחת מל"ט אבות מלאכות ואיננו דוקא ע"י מים דה"ה בדבש ושומן אווז וכל מיני משקה שנילוש ונדבק על ידם. הנה בענין ליישה תניא (נז) בכרייתא בגמרא דאם אחד נותן קמח ואחד נותן מים האחרון חייב דברי רבי ור' יוסי ב"ר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבול ופסקו (נז) רוב הפוסקים כר' יוסי ב"ר יהודה אך דעת בעל התרומות (נח) וסייעתו לפסוק כרבי דע"י נתינת מים נקרא גיבול וכ"ז בקמח או עפר וטיט וחול הדק דהוא בר גיבול וכל כיוצא בהן אבל בדבר דהוא לאו בר גיבול כגון אפר וחול הגס דעת הרמב"ם (נט) וסייעתו דאף אם גבלו פטור מחטאת ורק איסורא איכא (ס) ודעת הרבה ראשונים להיפך דבדבר דלאו בר גיבול אף לר' יוסי ב"ר יהודה לא בעי גיבול ומשנתן בו מים חייב דזהו גיבולו. ועתה נבוא לבאר דברי השו"ע:

3. יד * (ג) צ אין מגבלין (פי)

(נא) נתינת מים צקמח נקרא גבול) קמח קלי הרבה * (נב) שמא יבא ללוש (נג) קמח (יז) שאינו קלי ומותר לגבול את הקלי (נד) מעט מעט ק אבל תבואה שלא הביאה שלישי שקלו אותה ואח"כ טחנה אותה (נה) טחינה גסה * שהרי היא כחול והיא הנקראת שתיתא מותר לגבול ממנה בחומץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת והוא שיהיה רך אבל (נו) קשה אסור מפני שנראה (יח) בלש * (נז) (ואפי' זרך) צריך לשנות כיצד נותן את השתיתא ואחר כך נותן את החומץ :

(נא) נתינת

מים. האי לישנא לאו דוקא (סא) דהמחבר איירי פה בליישה גמורה שנותן המים ומגבל. (נב) שמא יבוא. כ"ז הסעיף הוא לשון הרמב"ם וס"ל דקמח קלי לאו בר גיבול הוא ודבר דלאו בר גיבול אינו חייב אף כשגבלו ואינו אסור אלא מדרבנן שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי ולפיכך התירו ע"י שינוי דמעט מעט ואפי' לשאר פוסקים (סב) דס"ל דקמח קלי בר גיבול הוא וחייב מן התורה כשגבלו מ"מ גם הם מודו דע"י שינוי דמעט מעט שרי בקמח קלי. ודע דלה"א המובא לקמן בסט"ז גם בענין זה אסור לגבל אפי' מעט מעט אא"כ נתן על הקמח מים מבעוד יום. (נג) קמח שאינו קלי. ובזה אפי' מעט מעט אסור [מ"א]. (נד) מעט מעט. ולא הרבה (סג) בין אם עושה בליילה רכה או קשה ושיעורא דמעט מעט לא ביארו הפוסקים ונראה דאפי' יש בו כשיעור גרוגרת ועיין בבה"ל:

(נה) טחינה גסה. ר"ל דלא שייך למיגזר דלא ליתי למיחלף בלישת קמח שאינו קלי דאינו בכלל קמח לפיכך התירו בזה ברכה אפילו הרבה: (נו) קשה אסור. ר"ל הרבה (סד) אבל מעט מעט מותר וכמו לעיל בקמח קלי: (נז) ואפי' ברך וכו'. עיין בט"ז שכתב דאסור לערוב בשבת של פסח קמח שעושים מטחינת מצה אפוייה ליתנן ביין או במי דבש אף דדמי לשתיתא שהוא טחינה גסה ושם מותר ברכה היינו ע"י שינוי אבל בקמח זה אין ידוע מה נותן תחלה בחול כדי לידע מה הוא השינוי ע"כ אסור אם עושה הרבה ובא"ר כתב דאם אין ידוע יעשה שינוי דמפרש בגמרא שיתן המאכל תחלה ואח"כ המשקה וכן בחק יעקב בסימן תע"ג מצדד להקל בזה וטוב להחמיר שלא לערב בכף רק מנענע הכלי עד שיתערב וכ"ז אם עושה הרבה אבל אם עושה מעט מעט מותר (סה) אפי' בעבה ובלי שינוי לדעה זו דלה"א לקמן בסט"ז אסור בעבה בכל גווני.

חרדל שלשו מע"ש, למחר * (נח) יכול לערבו הן ביד הן בכלי
<יב> ונותן לתוכו דבש ולא יטרופ לערבו (נט) בכך, אלא מערבו
מעט מעט.

סעיף טז

שחלים (פ"א שחלים בערבי תכא לשא"ר ובלע"ז קרישין) שדכו מערב שבת,
למחר (ס) נותן יין וחומץ ולא יטרופ, אלא מערב. וכן כ שום שדכו
מע"ש, (סא) למחר נותן פול וגריסין ולא יטרופ, אלא מערב. הגה: *
(סב) כא ו"א דלא יערב בכך, (ג) אלא ביד (אור זרוע ומרדכי סוף פרק תולין). (ד) *
ויש אומרים דהא דשרי לערב משקה כב בחרדל * (סה) דוקא
שנתנו מבעוד יום, * <ג> אבל בשבת כג אסור לתת משקה
בחרדל או בשום, הכתושים, (סו) משום לש. הגה: ואם נותן האוכל תחלה
ואח"כ החומץ או היין ומערבו באצבעו, שרי כד דהוי שינוי כמו בשתייתא דלעיל. (סז) וכן
נוהגין להתיר ע"י שינוי; (סח) ומקום שדרכו לעשות כך בחול, יתן בשבת החומץ תחלה
ואח"כ האוכל.

טז (נח) יכול לערבו. במים או ביין ואפילו אם לא
נתערב מים בהחרדל קודם השבת (עב) ונילוש החרדל רק
מתמצית לחותה אפ"ה שרי עכשיו לערב בה המשקה (עג) דע"י
הנתינה לא חשיב לישא לדעה זו עד שיגבלה והא דהתיר לערב
בין ביד בין בכלי אין גיבול בזה משום דדרך הגיבול בחרדל
וכן בשחלים ושום הוא ע"י טריפה דהיינו שמערב בכח וכאן
הוא מערב בנחת (עד) וזהו שסיים מערב מעט מעט:

טז (ס) נותן יין

וכו' ולא יטרופ. ג"כ ר"ל בכח והטעם הכל כנ"ל וכן לענין
שום וברמב"ם כתוב שום שריסקו וכו' ולא ישחוק (עו) ומיירי
במחוסר דיכה או שאוסר שחיקתו מפני תערובות הגריסין
ועיין סעיף י"ט ובמש"כ שם: (סא) למחר נותן פול וכו'.
וברמב"ם איתא נותן לתוך פול וגריסין ע"ש. ואם הם חמים
עיין לעיל בסימן ש"ח ס"י וי"ט ובמ"ב שם: (סב) וי"א וכו'.
קאי גם על סעיף ט"ו (עז) ודוקא כשנותן המשקה בשבת
אבל אם נתן המשקה מע"ש מותר לערב בכך (עח) מעט מעט
אף לדעה זו: (סג) אלא ביד. או שינענע הכלי עצמו [א"ר].
(סד) וי"א דהא דשרי וכו'. קאי גם על שחלים ושום (עט)
וקמח קלי הנזכר לעיל בסי"ד והטעם דס"ל דנתינת המשקה
גופא זהו בכלל גיבול ומשו"ה דוקא כשנותנו מבעוד יום
ומפני שע"ז הוי כבר כמגובל ע"כ מותר לגבל בשבת וגם
להוסיף עוד משקה בשבת ולערב אך שיעשה בשינוי דהיינו
בקלי שיגבל מעט מעט ובאלו הדברים שלא יטרופ בכח או
שיערב ביד לדעת ההג"ה וכנ"ל:

(סה) דוקא שנתנו. ואם נתן קצת משקה מע"ש מותר להוסיף בשבת לכו"ע אבל במעט טיפין לא
דלא חשיב כמגובל ע"י: (סו) משום לש. ודוקא בלילה עבה אבל בלילה רכה לא שייך בזה לישא ומי"מ צריך
שיעשה השינוי המבואר בהג"ה דהיינו שיתן האוכל תחלה ואח"כ המשקה וכן כתבו (פ) האחרונים דההג"ה מיירי
דוקא בבליילה רכה ולזה סיים כמו בשתייתא דשם

התירו דוקא ברכה וכנ"ל ובכל זה אין חילוק בין לאותה סעודה או לסעודה אחרת [מ"א]: (סז) וכן נוהגין
וכו'. היינו בחרדל ושום (פא) וה"ה בשאר מיני טיבול כשעושין אותן דק דק ומערבין אותן ביחד: (סח) ומקום
שדרכו וכו'. וע"כ (פב) אם שכח לשפוך חומץ בע"ש לתוך הקריין צריך שיעשה בשבת בלילה רכה ונותן
החומץ ואח"כ הקריין שלא כדרך שעושין בחול ויאחזו בכלי עצמו וינענע אותו ובירק הנקרא שלאטיין (פג) אין
לדקדק בכל זה כיון שאין חותכין אותו דק דק אבל מה שחותכין צנון וקשואין שקורין אוגערקע"ס דק דק
ושופכין חומץ או שאר דבר לח לתוכן ומערבין אותן ביחד (פד) צריכין ליוהר שלא לערב בכך בכה או ינענע
בכלי עצמו וטוב להחמיר ג"כ שיתן החומץ ואח"כ המאכל. וכשחל פסח בשבת ושכח מבעוד יום ליתן המשקה
לתוך החרוסת (פה) לדעה קמייתא מותר ליתן המשקה בשבת ולא יטרופ בכך אלא באצבע (פו) ולדעת הי"א גם
זה אסור אם לא שיעשה אותה ג"כ רכה. (פז) אסור לטרופ ביצים בקערה מפני מראית העין שנראה כמי שרוצה
לבשלם בקדרה (פח) ואם היו טרופות מע"ש אפשר דיש להקל ליתנם לתוך בארשי"ט בכלי שני לגוון ואם היה
הבארשי"ט מחומץ הרבה יש להחמיר גם בזה משום בשול: